21нче май к?нне Дубенка районы Ломат авылы халкы туган авылларыны? тарихына багышлап зур чара ?тк?р?л?р. Ломат авылыны? барлык м?хт?р?м олы в?килл?ре бу б?йр?мг? килдел?р. Мероприятияд? Мордовия м?четл?ре имамнары, м?фти Ильдуз х?зр?т Исхаков эчт?лекле чарада катнаштылар.   Ломат авылы имам хатыйбы Раиль х?зр?т Мусин чараны ачып ?иб?рг?нд? авыл яш?еше турында ачыктан-ачык с?йл?ш? алып барды: халык йортлар сала, яшь гаил?л?р туп ланып кала бу ?ирл?рд?, тир?-яктан килеп т?пл?н?чел?р д? ?ит?рлек, м?четт? муллалар да ?лег? кад?р еш кына алышынып торган – барысы да тарих битл?ренд? калачак. Б?генге халыкны? эш проблемасын х?л итеп, кич?ге эшсезл?р б?ген кошлар асрау фабрикасында тырышып хезм?т ит?л?ре турында да ?йтеп китте.
Имам б?йр?мне безне? буын чылбыры булган ?би-бабаларыбызны яшьл?р белерг? тиеш дип ?йт?, нинди тормыш алып баруларын белм??л?ре аяныч. Ломат авылы тарихын бел?че олыларыбыз саны к?нн?н-к?н кими бара, шу?а да т?рле чараларны ?тк?р? бик т? кыймм?тле.
Дубенка районындагы т?рле милл?т в?килле авыллар арасында Ломат - берд?н-бер татар авылы. Авылыбыз халкы т?рле милл?т кешел?рен?, динг? бик т? толерат карашталар – тир?-к?ршел?р бел?н чын дусларча яшил?р ??м бу буыннан-буынга к?чеп килг?н к?ренекле сыйфат. Революцияг? кад?рге Ломат авылыбыз бик т? бай булган; перепись алып барган халкыбыз 700 йортлы булып яш?г?н дип ?йт?л?р. Башка районнардан килеп, сату эшл?рен Ломат авылындагы базарда алып барганнар. Ир-атлар ат асраганнар ??м б?генге к?к т?рле ш???рл?рг? китеп акча эшл?г?нн?р.
Ломатта и? олы яшьт?ге Фаруз бабай чарада авыл халкына туган ?иребезне? тарихи битл?ренн?н булган м?гълумат бел?н уртаклашты. Ул ?йтмешли, авылда биш м?чет эшл?п килг?н. Муллаларыбыз белемле булганнар ??м халык аларны ихтирам итк?н. М?кк?д? укыган ике мулланы? берсе ?иде, икенчесе унике ел укып кайтканнар. Тагы динне х?рм?тл?п авылда ислам кушканча намаз укыганнар, ураза тотканнар ??м яулыкларын да хатын-кыз б?йл?п й?рг?нн?р, ди.

? Зайнаб апа М?кк?г? ??я?л?п ха? кылган Ломат халкы турында да с?йл?де. Со?га алар мактаулы «ха?и» исемен й?ртк?нн?р. Барысыны? да исемн?рен, кызганычка каршы исл?ренд? калдыра алмаганнар, ?мма сукыр мулла «ш?керт» бабайны исенд? тота; ул Корь?нне яттан белг?н. Тулаем алганда, тарих битл?ренд? д? татарлар белемле халык дип язалар бит. Беренче белемне д? муллалар ??м абыстайлар бирг?нн?р. Алар башта татар, гар?п телл?рен? ?йр?тк?нн?р, ислам дине буенча белем бирг?нн?р. Со?га рус теле, арифметика, географияне ?йр?тк?нн?р – бу турыда архив материаллары д?лил. Б?ек Ватан сугышыннан со?, белем алырга дип, Ломатка тир?-к?ршед?ге авыллардан ??м Ульян ?лк?се авылларыннан да кил? торган булганнар. Ш?мшенюр апа тумышы бел?н Ульян ?лк?се Дракино авылыннан. Ул Дракино балалары башлангыч белемне Ломатта алулары турында ?йт?. Ломатта алган белем н?ти??сенд?, укуны т?мамлагач, алар олы постлар алып эшл?г?нн?р.
«Б?ек Ватан сугышы Ломатны да читл?п ?тми. К?п кен? Ломат авылы уллары ??м кызлары Ватаннары ?чен гомерл?рен сугыш кырларында калдыралар. ??рбер гаил?д? ?з Б?ек Ватан сугышы батыры,- ди Сафия апа. - Х?тта кешел?рне бакыйлыкка к?чк?ч, ирл?р булмау с?б?пле, хатын-кыз ?ирл?де».
- Мен? шулай иттереп Ломат авылы тарихын бертекл?п барладык авылыбыз бел?н. Бу кир?кле ??м ?аваплы эш. Яшьл?рг? ген? т?гел, олы яшьт?гел?рг? д? бик т? файдалы ??м ист?лекле булды. Бу тарихыбызны, борынгы бабаларыбызны, милли традициял?ребезне сакларга ярд?м ит?р дип ышанам, ди Раиль х?зр?т. Динебез д? тынычлыкны, дуслыкны, тату яш?рг? ?йр?т?че дин ик?нен яшьл?рг? ?иткерерг? ярд?м ит?, б?генге радикал идеял?рне булдырмаска булыша.
М?фти Ильдуз х?зр?т ?зене? чыгышында тарихыбызны, ?би-бабаларыбызны онытырга тиеш т?гелбез, ди. Раиль х?зр?тк?, эчт?лекле ??м у?ышлы чара ?тк?р?е ?чен, р?хм?тл?р белдер?.

Наил? Насырова